

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ, ΕΥΧΑΙ ΚΑΙ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ

Κατ' απόφασιν ληφθεύσαν ὑπὸ τῆς Ὀλομελείας (συνεδρίασις 26ης Σεπτεμβρίου 1961 ἐν τῇ Αἰθούσῃ τοῦ Ἁγίου Μάρκου), αἱ προτάσεις καὶ εὐχαὶ (πλὴν τῶν ὑπ' ἀριθ. 3 καὶ 4) τοῦ Συνεδρίου διευτώθησαν ἀπὸ τοὺς Κοσμητόρας τῶν Τμημάτων, δημοσιεύονται δὲ κατωτέρω ὡς αὐταὶ ἀνεκοινώθησαν κατὰ τὴν καταληκτικὴν συνεδρίαν ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως τῆς Ὀργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς καθηγητοῦ κ. Ν. Β. Τωμαδάκη.

Π Ρ Ο Τ Α Σ Ε Ι Σ

1. Συναγωγὴ πληροφοριῶν περὶ τῶν ἐν Κρήτῃ πρὸ καὶ μετὰ τὴν ἄλωσην τῆς Κωνσταντινουπόλεως γραφέντων χειρογράφων, κωδίκων, τῶν γραφένων αὐτῶν καὶ τῶν καλλιγραφικῶν ἐργαστηρίων ἐν τῇ Μεγαλονήσῳ. Ὁμοίως περὶ τῶν κωδίκων τῶν ἔξω τῆς Κρήτης ὑπὸ προσφύγων καὶ ἄλλων Κρητῶν γραφέντων καὶ τῶν γραφένων αὐτῶν.

Ἐπιτροπὴ: Ν. Β. Τωμαδάκης, Α. Πολίτης, Μ. Ι. Μανούσκακας, Ν. Λιθαδάρας (Ἑλλάς), Α. Pertusi, Ε. Follieri (Ἰταλία), Μ.-L. Concasty (Γαλλία).

2. Μικροφιλομογράψις τῶν σπουδαιωτέρων ἐγγράφων τοῦ ἀρχείου τοῦ Λούκα τῆς Κρήτης καὶ τῶν συμβολαιογραφικῶν ἀρχείων τῆς Ἑνετίας.

Ἐπιτροπὴ: Σ. Ἀντωνιάδη (Ἰταλία), Fr. Thiriet (Γαλλία), Μ. Ι. Μανούσκακας, Ν. Παναγιωτάκης, Στ. Σπανάκης (Ἑλλάς).

3. Ἐκδόσις τοῦ ἔργου (ρητορικοῦ καὶ ὕμνογραφικοῦ) τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου, ἀρχιεπισκόπου Κρήτης, καὶ μελέτη τοῦ βίου του.

Ἐπιτροπὴ: G. Schirò (Ἰταλία), Ν. Τωμαδάκης, Α. Φυτράκης, Α. Κομίνης, Θ. Τζεδάκης (Ἑλλάς)

4. Σύνταξις Γλωσσικοῦ Λεξικοῦ τῆς Κρήτης (ἱστορικοῦ καὶ συγχρόνου).

Ἐπιτροπὴ: Α. Mirambel (Γαλλία), Γ. Κουρμούλης, Γ. Σπουριδάκης, Γρηγ. Σηφάκης, Στ. Σπανάκης (Ἑλλάς).

5. Ἐορτασμοὺς τῆς ἑκατονταετηρίδος τῆς Κρητικῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1866 - 1869 διὰ συναγωγῆς τοῦ ἱστορικοῦ ὕλικου

καὶ συγγραφῆς ἱστορίας, συγκλήσεως τοῦ Β' Διεθνoῦς Κρητο-
λογικοῦ Συνεδρίου καὶ συστάσεως γενικῶν καὶ τοπικῶν ἐπι-
τροπῶν.

Ἐπιτροπή: Ν. Τωμαδάκης, Ἰω. Μαμκλάκης, Μ. Παρλαμάς,
Μ. Μποτωνάκης, Χ. Κατσιαδάκης, Στ. Σπανάκης (Ἑλλάς).

ΕΥΧΑΙ

1. Ὅπως ἀποδοθῆ εἰς τὴν Ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν τῆς Κρή-
της τὸ λείψανον τοῦ πρώτου ἐπισκόπου αὐτῆς ἀποστόλου
Τίτου, εὐρισκόμενον ἐν Βενετία καὶ εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἀγίου
Μάρκου, ὅπου μετεφέρθη τὸ 1669 ἐκ Χάνδακος.

Ἐπιτροπή: Μητροπολίτης Κρήτης Εὐγένιος, ἐπίσκοπος Γορ-
τύνης Τιμόθεος, Κυδωνίας Νικηφόρος, Κισάμου Εἰρηναῖος, καθη-
γητῆς Α. Φυτράκης, Ἐμμ. Πετράκης.

2. Ὅπως στραφῆ ἡ προσοχὴ τῶν ἀρχαιολόγων εἰς τὴν ἔρευναν
τῶν τειχῶν καὶ ἄλλων καταλοίπων τῆς Α' Βυζαντινῆς πε-
ριόδου καὶ ἡ διακρίθωσις τῆς πρὸ τοῦ 826 μ. Χ. ἱστορίας τῆς
πόλεως Ἡρακλείου (Χάνδακος) καὶ Κυδωνίας (Χανίων).

Ἐπιτροπή: Ν. Τωμαδάκης, Ν. Πλάτων, Κ. Καλοκύρης, Σ.
Πλάτωνος - Λογιάδου.

3. Ἡ Γενικὴ Συνέλευσις τοῦ Α' Διεθνoῦς Κρητολογικοῦ Συνε-
δρίου, ἀποτελουμένη ἐξ Ἑλλήνων καὶ ξένων ἐπιστημόνων ἀ-
ναγνωρίζουσα τὸ γεωγραφικὸν ἐπίκαιρον τῆς Κρήτης, τὴν
μακρὰν αὐτῆς πνευματικὴν παράδοσιν καὶ τὸ ἐπιστημονικὸν
ἐνδιαφέρον, τὸ ὅποιον αὕτη γεννᾷ εἰς ποικίλους τομεῖς τῆς
ἔρευνης, ἐκφράζει τὴν εὐχὴν, ὅπως ἰδρυθῆ ἐν Ἡρακλείῳ Κρή-
της Πανεπιστήμιον.*

* Ἡ ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου γενομένη ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως τῆς
Ὁργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς καθηγητοῦ κ. Νικολάου Β. Τωμαδάκη εἰσήγησις κατὰ
τὴν συνεδρίαν τῆς Ὀλομελείας τῆς 26.9.1961 ἐν τῇ Αἰθούσῃ τοῦ Ἀγίου Μάρ-
κου ἔχει ὡς ἀκολούθως :

«Μίαν πρόβασιν, τὴν ὁποῖαν ἔχομεν νὰ κάνωμεν εἰς τὴν τελευταίαν συνε-
δρίαν καὶ ἡ ὁποία δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ προέλθῃ ἀπὸ ἓνα Τμῆμα, ἢ ἀπὸ τὸ
πρῶτον ἢ ἀπὸ τὸ δεύτερον ἢ ἀπὸ τὸ τρίτον, παρακαλῶ νὰ θέσῃ ὁ κ. Πρόεδρος
εἰς συζήτησιν καὶ ἡ πρότασις αὕτη εἶναι ἡ τῆς ἰδρύσεως Πανεπιστημίου ἐν Κρή-
τῃ καὶ δὴ ἐν Ἡρακλείῳ, τὴν ὁποῖαν προσφάτως, προχθές, διὰ δημοσιεύματος

Ἐπιτροπή: Μητροπολίτης Κρήτης Εὐγένιος, καθηγητῆς Γ. Κουρμούλης, Δήμαρχος Ἡρακλείου Ν. Κρασαδάκης, Ν. Πλάτων, Ἄνδρ. Καλοκαιρινός, Ἐμμ. Πετράκης.

4. Ὅπως ἰδρυθῆ ἐν Κρήτῃ κρατικὸν Κρητολογικὸν Ἰνστιτούτον πρὸς ἐπιστημονικὴν μελέτην τῆς Νήσου ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι σήμερον εἰς τοὺς διαφόρους κλάδους τοῦ ἐπιστητοῦ. **

ἀνεένεωσε ὁ συνάδελφος κ. Κουρμούλης. Μίαν μικρὰν ἀναδρομὴν θὰ μοῦ ἐπιτρέψουν οἱ παριστάμενοι δημοσιογράφοι νὰ κάμω εἰς τὸ θέμα αὐτό, ἐπικαλούμενος τὴν μνήμην, τὴν θαλερὰν μνήμην τοῦ σεβαστοῦ μου διδασκάλου κ. Καλιτσονάκη, ὅτι τὸ πρῶτον σχέδιον τῆς ἰδρύσεως Κρητικῆς Πανεπιστημίου ἐν Ἡρακλείῳ συντάξεν ὁ ὑποφαινόμενος τὸ 1944 ἐν Ἀθήναις τὸ τελευταῖον ἔτος τῆς Κατοχῆς, ἐπικαλοῦμαι δὲ καὶ τὴν μαρτυρίαν τοῦ παρισταμένου ἀγαπητοῦ καὶ σεβαστοῦ φίλου κ. Λευτέρου Ἀλεξίου, ὅτι πρὸ πέντε ἢ ἕξ ἐτῶν ἔδω ἑλθὼν ἔκανα τὴν συζήτησιν αὐτὴν μαζί του. Ἐπομένως δὲν πρόκειται περὶ νέου ἐπινοῦ. Φυσικὰ ὁ τύπος τὸν ὁποῖον θὰ λάβῃ τὸ Πανεπιστήμιον αὐτό, αἱ σχολαί, τὰς ὁποίας θὰ περιλάβῃ, τὸ ἐνδιαφέρον, πρὸς τὸ ὁποῖον θὰ στραφῇ, ὑπὸ τίνος θὰ ἰδρυθῆ, πῶς θὰ χρηματοδοτηθῆ, πῶς θὰ διοργανωθῆ καὶ ὑπὸ ποίων θὰ ὑπηρετηθῆ, αὐτὰ εἶναι πράγματα μεγάλα καὶ χρήζουν συζητήσεως, ἀλλὰ σήμερον παρακαλῶ νὰ ληφθῆ ὁμοφώνως ἢ ἀπόφασις ὅπως ἐκφρασθῆ εἰς τὰ Χανιά, εἰς τὴν ὀλομέλειαν πάλιν, εἰς τὴν τελευταίαν συνεδρίαν ἢ εὐχῆ πρὸς τοὺς ἀρμοδίους, ὅπως ἰδρυθῆ τὸ τρίτον ἑλληνικὸν Πανεπιστήμιον ἐν Κρήτῃ καὶ δὴ ἐν Ἡρακλείῳ».

** Ἡ εὐχὴ αὕτη διετυπώθη κατόπιν προτάσεως ὑποβληθείσης κατὰ τὴν καταληκτικρίαν συνεδρίαν ὑπὸ τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ κ. Ἰωάννου Καλιτσονάκη καὶ ἐχούσης ὡς ἀκολούθως:

«Ἐπὶ τῇ λήξει ἐν Χανίοις τοῦ πρώτου Διεθνoῦς Κρητολογικοῦ Συνεδρίου, τὸ ὁποῖον συνήλθεν εἰς Ἡράκλειον καὶ ἡ ἐπιτυχία τοῦ ὁποῖου ὑπῆρξε πλήρης, οὐχὶ δὲ μόνον ἀπὸ ἀπόψεως ἐξωτερικῆς, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἀπόψεως ζωηροῦ ἐπιστημονικοῦ ἐνδιαφέροντος καὶ ἐπιστημονικῶν ἀνακοινώσεων — τοῦτο ἀπέδειξαν οἱ συρρέουσιντες ἐκ πλείστων Εὐρωπαϊκῶν Χωρῶν διαρκεῖς ἐρευνῆται μὲ τὰς περὶ τὴν Κρήτην μελέτας αὐτῶν καὶ τὰς ἐπιστημονικὰς ἐπ' αὐτῶν συζητήσεις — εἶναι δίκαιον νὰ ἀπονεμηθῆ ὁ ἔπαινος καὶ ἀναγνώρισις τῆς ἐπιτυχίας ταύτης εἰς δύο κυρίως ἀνδρας: τὸν Καθ. Νικ. Τωμαδάκη καὶ εἰς τὸν κ. Ἄνδρ. Καλοκαιρινόν.

Πρὶν ὅμως σήμερον διαλυθῶμεν καὶ τραπῆ ἕκαστος ἐξ ἡμῶν εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἐπιστροφῆς του εἰς τὴν χώραν του καὶ εἰς τὸ σπουδαστήριόν του, καλὸν εἶναι νὰ ἀναλογισθῶμεν ὅτι ὥρισamen ἤδη τὴν δευτέραν σύνοδον τοῦ Κρητολογικοῦ Συνεδρίου μετὰ πέντε ἔτη, πάλιν ἔδω εἰς τὴν Κρήτην, πάλιν μεταξὺ τῶν φιλοξένων κατοίκων τῆς. Ἔως τότε πρέπει ἡμεῖς ὄχι μόνον νέα θέματα καὶ ζητήματα περὶ Κρητικῆς φιλολογίας, ἱστορίας, ἀρχαιολογίας, λαογραφίας κλπ. νὰ ἔχωμεν μελετήσει, ἀλλὰ πρέπει καὶ νὰ εὐρωμεν ἔδω εἰς τὴν Κρήτην μίαν μόνιμον ἐστίαν καὶ ἐν μόνιμον ἴδρυμα εἰς τὸ ὁποῖον νὰ γίνεταί διαρκεστέρα πῶς καὶ μονιμωτέρα ἐπιστημονικῆς ἐργασίας διὰ τὴν Κρήτην καὶ τὸ παρελθόν,

Ἐπιτροπή: Ἰω. Καλιτσουνάκης, Στ. Κεψωμένος, Γ. Κουρμούλης, Ν. Τωμαδάκης, Ἐμμ. Κριαράς, Μ. Μανούσκακας, Γεώργ. Σπυριδάκης, Ν. Πλάτων, Ἄνδρ. Καλοκαιρινός.

Α Π Ο Φ Α Σ Ι Σ

Ὅπως τὸ Β' Διεθνὲς Κρητολογικὸν Συνέδριον συνέληθη μετὰ πενταετίαν (ἐναρξίς εἰς Χανιά, λήξις εἰς Ἡράκλειον).

τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον τῆς ἱστορίας καὶ ἐξελίξεως αὐτῆς. Τοιαῦτα ἰδρύματα παλαιότερα καὶ μεγάλα ἢ καὶ μόνον νεοῖδρυτα καὶ ἀγωνιζόμενα διὰ ζωὴν καὶ πρῶτον, εὐρίσκομεν ἤδη ὑπάρχοντα ἐν Ἑλλάδι καὶ ἀρκεῖ μόνον νὰ ἀναφέρω τὴν ἐν Θεσσαλονίκῃ ἰδρυθεῖσαν καὶ ἐπωφελῶς δρῶσαν Ἐταιρίαν Μακεδονικῶν Σπουδῶν. Ὅχι μόνον ἡ Μακεδονία, ὄχι μόνον ἡ Πελοπόννησος ἀλλὰ καὶ ἡ μεγάλη Ἑλληνικὴ Νῆσος μετὰ τὸ πολυκύμαντον παρελθόν της ἀξίζει νὰ ἔχουν ἴδρυμά τι δι' ἐξερευνήσιν αὐτῶν ἱστορικῆν, ἀρχαιολογικῆν, λαογραφικῆν, ἀνθρωπολογικῆν, γεωγραφικῆν, γεωλογικῆν κλπ.

Ἐχὼ λοιπὸν τὴν τιμὴν νὰ προτείνω εἰς τὸ Συνέδριον νὰ ἐγκρίνη πρότασιν περὶ ἰδρύσεως ἐνὸς Ἰνστιτούτου ἢ Ἰδρύματος Κρητολογικῶν Μελετῶν εἰς τὸ ὁποῖον νὰ συγκεντρωθοῦν, ἄλλα ἡμέσως ἢ ἄλλα σὺν τῷ χρόνῳ, ὅλα ἐκεῖνα τὰ βιβλία καὶ τὰ μέσα τὰ ὁποῖα θὰ ἐχρειάζοντο πρὸς τοῦτο.

Εἰς τὸ οἶκμα τοῦ ἰδρύματος τοῦτου πρέπει ὄχι μόνον ἐπιστημονικὴ ἐργασία νὰ γίνεταί, ἀλλὰ καί, ἐν περιορισμένῳ βεβαίως μέτρῳ, νὰ ξενίζωνται καὶ νὰ διαιτῶνται δι' ὄρισμένον βραχὺν χρόνον οἱ ἐπισκεπτόμενοι τὴν Νῆσον ἐρευνηταί.

Τὸ ἴδρυμα τοῦτο εἶναι ἀδιάφορον ἂν θὰ εἶναι Κρατικὸν ἢ Δημοτικόν, ἀρκεῖ νὰ γίνῃ ἡ ἀρχὴ του καὶ θὰ καταδειχθῇ πάντως ἡ χρησιμότης του καὶ ἡ γενικωτέρα ἐξ αὐτοῦ ἐπιστημονικὴ ὠφέλεια. Τὸ ἴδρυμα τοῦτο πρέπει νὰ ἔχη αὐστηρῶς ἐπιστημονικὴν σύστασιν ἢ χαρακτῆρα, καὶ νὰ εἶναι μακρὰν αὐτοῦ πᾶσα ἄλλη μὴ ἐπιστημονικὴ χρησιμοποίησις του. Πρέπει νὰ ἔχη αὐτοτελὲς ἴδιον οἶκμα καὶ καί' εἰς νὰ πλουτίζεται ἀναλόγως τῶν ὑπαρχουσῶν πρὸς τοῦτο δυνατοτήτων.

Ἐπιπροσθέτως τὸ Συνέδριον νὰ ἐκφέρῃ γνώμην περὶ τοῦτου».

Λ Ο Γ Ο Σ

ΤΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ κ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ Β. ΤΩΜΑΔΑΚΗ
ΓΕΝ. ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ ΤΗΣ ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

Τοῖς τῆς Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας ἀντιπροσώποις καὶ πᾶσιν Ὑμῖν τοῖς Συνέδροις καὶ συγχορευταῖς τῆς δε τῆς ὁμηγύρεως, χαίρειν!

Ἀπεύρους μὲν χάριτας πάντες ὀφείλομεν τῷ μεγάλῳ Θεῷ ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐκεῖνος δέδωκεν ἡμῖν ἀπολαῦσαι, τῇ περινοίᾳ αὐτοῦ κοσμήσας

τὴν οἰκουμένην καὶ τῇ μαθήσει καὶ ἐπιστήμῃ διανοίξας τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμῶν ἐπὶ τὸ εἰδέναι καὶ συνιέναι. Νῦν δέ, ἐπὶ τὸ ἐξ αἰσίον πέρας ἀχθῆναι τὴν σύγκλητον ἡμῶν τήνδε, καὶ ἀγαλλόμεθα, χειρὰς τε κροτοῦμεν. Ἄνδρες ἀγαθοὶ τε καὶ πεπνυμένοι ἔκ τε τῆς Ἑλλάδος καὶ ὅλης τῆς Εὐρώπης οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐξ ὑπερποντίων χωρῶν ἐβδόμην τήνδε ἡμέραν ἠθροίσμεθα ἐπὶ ταῦτὸ τοῦ συνεορτάσαι τὰ τῆς Κρήτης ἐλευθέρια. Ἐλυτρώθημεν τῆς τῶν ἀσεβῶν δυναστείας τῇ δυνάμει τοῦ τῶν Ῥωμαίων μαγίστρου, ὀνόματι καὶ πράγματι Νικηφόρου, ἐπίκλην τοῦ Φωκά, στρατηγοῦ μὲν ἀρίστου, εὐσεβοῦς δὲ καὶ φιλοθέου καὶ θεοστέπτου τῆς Πόλεως βασιλέως μετὰ ταῦτα γεγονότος. Χίλια δ' ἔτη παρηλθον ὡς ἡμέρα ἐν ὀφθαλμοῖς Κυρίου, ἀφ' ἧς ἐδοξάσθη τὸ τῶν Ἑλλήνων ὄνομα τροπωσάντων τοὺς Ἄφρους καὶ ἐπαναγαγόντων εἰς τὴν ἀρχαίαν τῶν πατέρων αὐτῶν πίστιν καὶ τὴν κραταιὰν καὶ θεοσεφῆ βασιλείαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως τοὺς ἡμετέρους προγόνους.

Καὶ τὸ πρῶτον μὲν ἐν Ἡρακλείῳ, τῆνικαῦτα Χάνδακι καλουμένῳ, τῇ μεγάλῃ καὶ περιλαλήτῳ πόλει καὶ τῆς Ἐκκλησίας καθέδρῳ, ἐν ἣ θαιμιάσια ὅσα τεθησαύρισται τῶν ἀρχαίων καὶ τῶν παλαιῶν τὰ σεβάσματα, τῇ ὑπὸ τοῦ μεγαλομάρτυρος Μηνᾶ φρουρουμένη καὶ τοῦ ἡμετέρου ἀποστόλου Τίτου κραταιᾷ προστασίᾳ ὑποκειμένη, δοξολογήσαντες ἐμνήσθημεν τοῦ τε ἁγίου βασιλέως Νικηφόρου καὶ πάντων τῶν ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας ἐλευθερίας ἀπ' αἰῶνος μαρτυρησάντων. Εἶτα δὲ σύγκλητον συνεθέμεθα ἐπὶ τὸ τὴν γνῶσιν τῆς ἱστορίας καὶ τοῦ βίου τῶν ἡμετέρων προγόνων προαγαγεῖν καὶ ἐν συνειδήσει τὰ ἐκείνων ἔργα πνευματικά τε ἀθλήματα καὶ τὴν τέχνας διακρτεῖν, ὅσα ὁ χρόνος λήθης βυθῷ παραδίδειν εἴωθεν.

Ἔτι δὲ ἐπεσκεψάμεθα τῶν ἡμετέρων προγόνων ναοὺς καὶ πόλεις καὶ ἀνάκτορα καὶ βωμοὺς, θαυμάζοντες ὅσα ἢ ἐκείνων σοφία καὶ τέχνη πρὸς τῇ ὑπομονῇ καὶ τῇ γνώσει καὶ τῇ τῶν καλῶν αἰσθήσει εἴργασται, δι' ὧν ὁ χοϊκὸς καὶ τῆς γῆς πάροικος ἀνθρώπος πρὸς τὰ οὐράνια ὑψοῦται καὶ τῆς καθ' ἡμέραν φθορᾶς τε καὶ ἀφανείας λυτρωθῆναι πεπειράται. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῶν ἀπογόνων Κρητῶν, τῶν πάνυ τὴν ἐλευθερίαν φιλοῦντων, τὸν Θεὸν σεβομένων καὶ τὴν πίστιν κρατούντων, οἰκισμοὺς τε καὶ χειρῶν ἔργα καὶ τέχνας καὶ τὸν βίον καὶ τὴν λαλιὰν καὶ τὰς καθ' ἡμέραν ἀσχολίας καὶ τεθεάμεθα καὶ τεθαυμάσαμεθα, ἐγκωμίοις τε στέφανον αὐτοῖς ἀρετῆς, πίστεως, παιδείας καὶ ἑλληνισμοῦ ἔνεκεν προσηγάγομεν.

Μεγάλους δὲ μνησεῖς ἐντυχόντες, εὐρείας τε σκαφαῖς, ὅποσα ἐν αὐτοῖς πεφανέρωται ἢ ἠθροισται καὶ τεθησαύρισται χειρὸς ἔργα καὶ νοδὸς εὐρέματα καὶ συνθέματα, ὄπλα τε καὶ σκευὴ καὶ ἀγγελία καὶ ζωγραφίας, ἐπιγράμματα τε καὶ ἀγάλματα, οἰκίματα καὶ κτίσματα, ἄλ-

λα τε πολλὰ τῇ μνήμῃ διακρατοῦμεν καὶ πολλοῖς διηγησόμεθα. Ἡ δ' ἡμετέρα ψυχὴ θαυμασμοῦ ἐπληρώθη ἰδόντων τῶν Κνωσίων τὰ ἀνάκτορα, ἃ κραταῖς καὶ τῆς θαλάσσης ἀναξ Μίνως ἤγειρε, τῶν Φαιστίων τοὺς ναοὺς καὶ τὰ δώματα, τοὺς τῆς Γόρτυνος νόμους δημοσίᾳ πλαξὶ τεθειμένους καὶ τὰ πολίσματα πρὸς τὸ σέβας τῶν πάλαι Κρητῶν, τῷ Θεῷ ἐγγισάντων ὅσον ἐδόθη αὐτοῖς τότε ἄνωθεν, τελεταῖς καὶ θυσίαις καὶ ὄδαῖς τὸ θεῖον πρᾶνεν τε καὶ ἐξιλεοῦν. Τῆς δ' εὐσεβείας τῶν Κρητῶν τῇ ἀνδρεία συννευγμένης, πλειστα διὰ τῶν αἰῶνων τεκμήρια καὶ τῶν ἀνὰ τὴν χώραν, μεγάλην καὶ εὐανδρον, εὐκρατόν τε καὶ φιλόξενον οὖσαν ἀπὸ Διὸς Ξενίου, ἐπιστώσαμεν. Ἐγγυλισάμεθα δ' ἐπὶ τῷ ἐκ τοῦ σύνεγγυς ἰδεῖν καὶ γνωρίσαι ὄρη τὰ ὑψηλά, ὅσα Δίκτη καὶ Ὑψηλορείτης καὶ Κέδρος καὶ Λευκὰ ἰδίᾳ κέκληνται, καὶ ποταμοὺς καὶ πεδιάδας καὶ ὄρους καὶ κόλπους καὶ τὰ τῆς φύσεως ὅσα πλούσια δῶρα Θεὸς τῇ Κρήτῃ δεδώρηται, ἀνδρῶν γενναίων κατοικητήριον.

Καὶ πολλῶν σοφῶν ἀνδρῶν ἐρημνεύοντων τά τε ἀρχαῖα καὶ παλαιὰ ἐπεσκεψάμεθα, ἡ δ' ἡ ψυχὴ ἡμῶν χαρμωδῶς ἐπλήσθη, ὁ νοῦς τε πεφώτισται. Ἐκείνων γὰρ τῶν πατέρων ἐπόμενοι οἱ υἱεῖς καὶ γόνοι ἀντάξιον γενόμενοι, τὴν τε πίστιν διεσώσαντο καὶ τὴν ἐλευθερίαν δι' ἀγῶνων πολλῶν καὶ αἱμάτων ἐπανεκτήσαντο. Οἷς καὶ συγχαίροντες, ἐς αἰεὶ ἐλευθέρους καὶ τὸ θεῖον τιμᾶν καὶ τὰ γράμματα προάγειν καὶ τῶν τεχνῶν ἐρᾶν καὶ ἐς μῆκιστον καθ' ἕκαστον εὐτυχεῖν εὐχόμεθα.

Ἀπὸ δὲ τῆς ἐφῶς κινουῦντες πρὸς τὰ δυτικὰ τῆς Νήσου ἀφίγμεθα, τὴν τῶν Ριθυμναίων πόλιν, μικρὰν μὲν οὖσαν μεγέθει, μεγάλην δὲ τῷ τῶν Γραμμάτων ζήλω, καὶ τῇ ἱστορίᾳ, ἐνετύχομεν, καὶ πολλῶν ἐκεῖ ἀνδρῶν ἀρίστων ὑποδεξαμένων ἡμᾶς πρὸς τὰς περιβοήτους μονὰς ἐτραπήμεν. Καὶ δὴ τὸ ἱερὸν Ἀρκάδιον πρῶτον, θυσιαστήριον εἶποι τις ἂν μᾶλλον ἢ ἀνδρῶν σεμνεῖον, καὶ τῶν τῆς Κρήτης ἀγῶνων καύχημα ἐπεσκεψάμεθα. Εἶτα δὲ πρὸς Κυδωνίαν τραπέντες, πρώτην μὲν τὴν τῆς Ἁγίας Τριάδος φερώνυμον μονήν, τῶν γραμμάτων κοιτίδα καὶ κλείσμα περιεργάσθημεν, εἶτα δὲ τὴν τῶν Χανίων πόλιν ἀπὸ τοῦ λόφου τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ, ὅπου ὁ μέγας Κρηὶς τέθραπται, ἐν αὐτῇ τε κατελθόντες, ἀνδρῶν ἀγαθῶν καὶ τῆς ἐλευθερίας προμάχων, πρὸς δὲ καὶ τῶν γραμμάτων ἐραστῶν ἐνετύχομεν καὶ παρ' αὐτοῖς ξενιζόμεθα. Πολλὰ δ' ἡ ὄλη διαδρομὴ ἐδίδαξεν ἡμᾶς προσβλέποντας τεῖχη τε καὶ οἰκίματα καὶ μονὰς καὶ ναοὺς καὶ ἔργα ποικίλα, παλαιὰ τε καὶ νέα, ὧν ὁ χρόνος ἐφείσθη ἢ ὅσα ἢ τῶν Κρητῶν εὐσέβεια ἐγειραὶ ἢ διατηρῆσαι ἐμερίμνησε. Πολλῶν δ' ἀνδρῶν ἐπιφανῶν τῆς τε Ἐκκλησίας καὶ τῶν Γραμμάτων καὶ τῆς Πολιτείας ἐμνήσθημεν, εἴτε τεχθέντων καὶ ἐν ταῖς κόμαις δι' ὧν ἐκινούμεθα τραφέντων, εἴτε ὑπὸ ἀνδρῶν σοφῶν ἀναγενηθέντων ἐρεῦναις ὀτρηνταῖς καὶ ἀνακοινώσεσιν.

Πάντων δὲ τῶν ἀγαθῶν πέρας καὶ τῶν συνουσιῶν οὕτως. Ἐκ πολλῶν συνηγμένοι χωρῶν τε καὶ πόλεων καὶ ἐς τὰ οἰκεία ἐπανελθεῖν ἔργα ἐπειγόμενοι, τοῦτο τὸ ὕστατον χεῖρε ἠθροίσθημεν τοῦ ἐπειπεῖν. Οὐ μὲν οὕτως τῇ λήθῃ ῥίψαντες ὅσα καλὰ τεθησαύρισται ἡμῖν, ἀλλὰ τῶν τε πόλεων καὶ τῶν ἀνδρῶν τῇ μνήμῃ ἐχόμενοι στερεῶς, ἀλλήλων ἐν συναφείᾳ πνευματικῇ διατελοῦντες, ἔχομεν δι' ἐλπίδος τάχιον τὴν μεγάλην ταύτην Νῆσον ἐπανιδεῖν καὶ μετὰ ἕτη πέντε ἐκ νέου συναθροισθῆναι ἐνταῦθα τοῦ ἑορτάσαι τῶν κατὰ τῶν Ἀγαρηνῶν ἀγῶνων τῆς Κρήτης τὸν εὐκλεέστερον, ἐνιαυτῶν ἑκατὸν σὺν Θεῷ πληρωθῆναι μελλόντων. Ἔως δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης πολλὰ καὶ συγγραφόμεθα καὶ εἰς φῶς ἀχθήσεται διὰ λογισμοῦ καὶ σκαπάνης καὶ τῆς ἄλλης ἐρεύνης, ὅσα τὴν τε ἱστορίαν κοσμεῖ καὶ τὰ Γράμματα καὶ τὰς Τέχνας λαμπρύνει.

Νῦν δὲ πᾶσι τε καὶ τοῖς τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς ἡμετέρας Πολιτείας ταγοῖς πολλὰς καὶ θαυμάσιαις εὐχαριστίας ἀναφέρομεν, ἀνθ' ὧν συνεπεκοῦρησαν ἡμῖν τοῦ ἑορτάσαι τὴν πανήγυριν ταύτην καὶ τὸ συνέδριον ὀργανῶσαι. Ἐς μάλιστα τὸν ἔπαινον ἐγείρομεν δικαίως ἀπονέμοντες τῇ τε τῶν Κρητικῶν Ἱστορικῶν Μελετῶν Ἑταιρίᾳ τῇ ἐν Ἡρακλείῳ, Ἀνδρέᾳ τε τῷ Καλοκαιρινῷ, ἀνδρὶ φρονίμῳ καὶ φιλοπάτριδι, καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσιν ἑταίροις τοῖς συμβαλοῦσιν εἰς τὸ ἐπιχειρήσαι τὸ συνέδριον. Τοῖς δὲ ξένοις ἡμῶν τοῖς τε ὁμαίμοσι καὶ ὁμογλώττοις καὶ τοῖς σοφοῖς ἀνδράσι τοῖς ἐξ ἔθνων συναγεροθεῖσιν ἐνταῦθα τοῦ συλλειτουργῆσαι καὶ συσπουδᾶσαι ἡμῖν καὶ προφρόνως μεθ' ἡμῶν φιλιωθεῖσι καὶ λόγοις καὶ ἔργοις καὶ ἐρεύναις καὶ σπουδαῖς φιλόκρησιν ἀναδειχθεῖσι, μετὰ τῆς εὐχαριστίας τὸν ἔπαινον ἀναμέλομεν, αὐτοῖς τε καὶ τοῖς λαοῖς αὐτῶν, Μουσεῖοις καὶ ψυχῶν ἰατροῖς καὶ συλλόγοις τὸ Χεῖρε προσάδοντες καὶ ἐν ὑγιείᾳ σώματός τε καὶ πνεύματος αὐτοῦς ἐπανιδεῖν ἐπιλέγοντες.

Valete, amici et socii optimi et eruditissimi, et memoriam Cretae et Cretensium morumque et virtutis et amoris patriae libertatisque nostrorum vivam tenete, et habete Deum Christianitatis et Graecitatis adiutorem vos et patriae vestrae.

— Au revoir à la Canée en 1966.

— Auf Wiedersehen in Khandia nach fünf Jahren.

— I will see you again here after five years.

— A rivederci a La Canea dopo cinque anni.

— Ἐς τὸ ἐπανιδεῖν ἐνταῦθα μετὰ ἐνιαυτοῦς πέντε.

— Μετὰ τὸ καλὸ νὰ μᾶς ξανάρθετε στὰ '66.